

Το Ευρωπαϊκό Οργανωτικό Υπόδειγμα για την Κλιματική Ουδετερότητα, οι Χρηματοδοτικές Πηγές και τα Εργαλειακά «Πρότυπα» της Χρηματοδότησης στο Πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας

Σοφία Ιωαννίδου, Msc in BA, Ακαδημαϊκή Υπότροφος ΠΑΔΑ

1.Εισαγωγικά

Η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία, το επιλεγόμενο Green Deal, αποτελεί μία θεμελιώδη και υποδειγματική Συμφωνία στο Ευρωπαϊκό πεδίο που συνιστά όργανο κατεύθυνσης για τη διαμόρφωση αντίστοιχων Ευρωπαϊκών Πολιτικών οι οποίες κατατείνουν σε ένα τελικό στόχο: την κλιματική «ουδετερότητα» μέχρι το έτος 2050¹. Η αφομοίωση της πραγματικότητας που δημιουργείται λόγω της κλιματικής κρίσης οδηγεί στην συνειδητοποίηση της ανάγκης για εντελώς νέες συνθήκες ζωής, εργασίας, επιβίωσης και συσσώρευσης πλούτου και επίσης στην συνειδητοποίηση του αιτήματος για κλιματική ουδετερότητα με βραχύ χρονικό ορίζοντα επίτευξης². Η «ουδετερότητα» αναμένεται ότι θα επιτευχθεί ιδίως μέσω της δραστηκής περικοπής των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου. Η εν λόγω Συμφωνία θα μπορούσε να λάβει τον χαρακτήρα θεμελιώδους υποδείγματος και προτάσεως και για άλλες χώρες ή ομάδες χωρών που οργανώνονται στη βάση κοινών και ιδίως οικονομικών συμφερόντων.

2.Το γενικό περιεχόμενο της Πράσινης Συμφωνίας

Το περιεχόμενο που έχει η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία αφορά σε πολλές από τις ειδικότερες περιοχές όπου αναπτύσσονται και εκτείνονται οι ευρωπαϊκές πολιτικές, όπως ιδίως της ενέργειας, της βιομηχανίας, των μεταφορών κτλ. Στη Συμφωνία προστίθεται Παράρτημα στο οποίο η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία, ιδίως ως αναλυτικό χρονοδιάγραμμα σχεδιασμού και υλοποίησης των επιλεγόμενων δράσεων, εξειδικεύει, ιεραρχεί και οργανώνει τις δράσεις αυτές³.

Είναι ενδιαφέρον ότι υπάρχει κινητικότητα ως προς τις επιλεγόμενες και προτεινόμενες δράσεις από την Επιτροπή. Η εξειδίκευση βασίζεται βέβαια στο ίδιο το κείμενο της Συμφωνίας. Περαιτέρω, οι γενόμενες προτάσεις θεωρούνται και υπό το πρίσμα των αντανakλαστικών αντιδράσεων που προκαλούν στους καθέκαστον αρμόδιους φορείς και με την έννοια αυτή γίνεται αντίστοιχη σχολιαστική αναφορά ως προς τις προοπτικές και τις διαγραφόμενες προκλήσεις ενόψει της υλοποίησης αυτών των κατιδιαν δράσεων.

¹ https://climate.ec.europa.eu/eu-action/climate-strategies-targets/2050-long-term-strategy_en

² Γιαντά και Θ. Κουτσούμπας, Βιώσιμη εταιρική διακυβέρνηση, Εισήγ. σε 31^ο Συνέδριο Εμπορ. Δικαίου: Το περιβάλλον, η κοινωνία και η εταιρική διακυβέρνηση, σ. 307 επ. και ιδίως σ. 316. Σχετικά και J. G. Hill, The journey from corporate rights to corporate responsibilities, “Responsible Capitalism” represents a significant shift in the direction of modern corporate governance, ECGI BLOG.

³ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52019DC0640>

2.1 Οι επιμέρους τιθέμενοι στόχοι, οι βασικές συμφωνούμενες δράσεις και το εξειδικευτικό περιεχόμενο της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας

Βασικός πρακτικός στόχος της Πράσινης Συμφωνίας είναι η επίτευξη, με διάφορα ειδικότερα μέσα, της απανθρακοποίησης του ενεργειακού τομέα. Με δεδομένο μάλιστα ότι η παραγωγή της ενέργειας αντιπροσωπεύει το 75% των συνολικών εκπομπών των αερίων που οδηγούν στο φαινόμενο του θερμοκηπίου, απαιτείται η άμεση εισαγωγή των ΑΠΕ καθ' υποκατάσταση του άνθρακα και τούτο στο ευρύτερο πλαίσιο μίας γοργής και προσδιορισμένης χρονικά απανθρακοποίησης⁴. Μία τέτοια υποκατάσταση θεωρείται ότι πρέπει να γίνει με το μικρότερο κόστος για τους καταναλωτές. Η Πράσινη Συμφωνία αναφέρεται σε βασικούς τομείς, ως στοιχεία μίας περισσότερο εξειδικευτικής τομεακού χαρακτήρα προσέγγισης⁵.

Σε εναρμόνιση με τους στόχους της ΕΣΕΚ και παράλληλα με το ΕΣΠΑ, για την προγραμματική περίοδο 2021-2027, λειτουργεί το επιλεγόμενο Σχέδιο Ανάπτυξης και Ανθεκτικότητας, το οποίο περιέχει σειρά μέτρων που λαμβάνουν τη μορφή των επενδύσεων⁶. Αυτές οι επενδύσεις αφορούν σε έργα στον τομέα της αποθήκευσης της ενέργειας και της τεχνολογικής προόδου που επιβάλλεται να γίνει στον τομέα αυτό και επίσης στην αναβάθμιση των δικτύων μεταφοράς, διανομής και διασύνδεσης. Εδώ προστίθεται και η αδειοδοτική διευκόλυνση εν σχέσει με τις ΑΠΕ καθώς και η επαναδιαμόρφωση του θαλάσσιου χωροταξικού θαλάσσιου χωροταξικού σχεδιασμού⁷.

Υπάρχει το σχέδιο της ενεργειακής εναρμόνισης δημοσίων και ιδιωτικών κτιρίων. Και για μεν τα δημόσια κτίρια προβλέπεται η ενεργειακή τους αναβάθμιση, ώστε να εντάσσονται τουλάχιστον στην ενεργειακή κατηγορία B, για δε τα ιδιωτικά τίθεται ο σημαντικός περιορισμός της ενεργειακής κατανάλωσης (38% της απαιτούμενης κατανάλωσης το έτος 2007). Ειδικότερα προβλέπεται η ενεργειακή αναβάθμιση των ιδιωτικών κτιρίων και μέσω Προγραμμάτων «Εξοικονομώ».

Εν σχέσει με τις μεταφορές προβλέπεται η χρήση εναλλακτικών μεταφορικών μεθόδων, με έμφαση ιδίως στις σιδηροδρομικές και στις διαπλωτών μέσων μεταφορές, των οποίων προβλέπεται η ενίσχυση.

Η ηλεκτροκίνηση προβάλλεται ως επιλέξιμη δυνατότητα με την ενίσχυση των σχετικών υποδομών με την μεγάλη αύξηση των σταθμών φόρτισης, στη βάση της αναγνώρισης του ότι η κίνηση με συμβατικά καύσιμα οδηγεί σε επιβάρυνση της ποιότητας του αέρα κατά 25%.

⁴ Α. Τροκούδη- Ε. Χουρμούσης, Green Deal- Μία Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία για την ενέργεια: Το Ελληνικό Περιβάλλον εφαρμογής, ενέργεια και δίκαιο, τευχ 33, 2021, αρ.58

⁵ Αυτοί οι τομείς είναι : 1. Αύξηση της φιλοδοξίας για το κλίμα, προκειμένου να επιτευχθεί ασφαλώς και εντός των τιθεμένων ορίων η κλιματική ουδετερότητα. 2. εφοδιασμός με καθαρή , προσιτή και ασφαλή ενέργεια.3. Αποφασιστική συμβολή του βιομηχανικού κλάδου.4. Ενεργειακή αποδοτικότητα ως προς την οικοδόμηση και ανακαίνιση κτιρίων.5.Βιώσιμη κινητικότητα στις μεταφορές.6.Βιώσιμο και ασφαλές σύστημα τροφίμων.7. Προστασία των οικοσυστημάτων και της βιοποικιλότητας.8. Στρατηγική απομάκρυνσης των τοξικών ουσιών. Γιαυτά και Α. Τροκούδη- Ε. Χουρμούσης, ό.π., αρ. 58.

⁶ Ευρωπαϊκή Επιτροπή 27.5.2020: Τροποποιημένη πρόταση Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση του Ταμείου Δίκαιης Μετάβασης COM2020 460 (final), <https://bit.ly/3ibIRkd>

⁷ Α. Τροκούδη- Ε. Χουρμούσης, ό.π., αρ. 58.

2.2 Περιβαλλοντική διαχείριση του στοιχείου του άνθρακα

Επιβάλλεται ο εντοπισμός και η απομόνωση του άνθρακα ως του σημαντικότερου βεβαιωμένα στοιχείου που οδηγεί στην υπερθέρμανση. Και περαιτέρω, επιβάλλεται η εφαρμογή αποτελεσματικής και αποθαρρυντικής πολιτικής εν τέλει της επεκτάσεως και του ανεξέλεγκτου της χρήσεώς του, καθώς και εφαρμογή αποτελεσματικής προς την ίδια κατεύθυνση φορολογήσεως και ως προς την παραγωγή, διάθεση και εισαγωγή προϊόντων, που έχουν ως συστατικό τον άνθρακα. Ενθαρρύνονται ομολογες και υπηρετικές αυτής της κατεύθυνσης επενδύσεις και επιδιώκεται συνακόλουθα ο επαναπροσανατολισμός της συμπεριφοράς των επενδυτών.

3. Ιστορική εξέλιξη της πράσινης χρηματοδότησης στο διεθνές και στο ενωσιακό πεδίο

Η βιώσιμη χρηματοδότηση⁸ διαμορφώθηκε αρχικά στο διεθνές πεδίο. Αυτό που είναι αναντίλεκτο είναι ότι η βιώσιμη χρηματοδότηση δεν διαμορφώνεται σε στεγανά, που σημαίνει ότι υπάρχει μία συνεχής αλληλεπίδραση και αλληλοδιάδραση η οποία συνίσταται σε μία τέτοια εντός του διεθνούς περιβάλλοντος καθεαυτού, αλλά και επίσης μεταξύ διεθνούς περιβάλλοντος και ενωσιακού⁹, Γίνεται λόγος για μία τέτοια «ανομοιογενή» επίδραση που σημαίνει ότι σε ορισμένους τομείς και περιοχές είναι έντονη η εισαγωγή δεδομένων από το διεθνές περιβάλλον και σε άλλους τομείς και περιοχές, όπου η ΕΕ αναπτύσσει ίδια ιδιότυπα πρότυπα¹⁰. Άρα υπό τα παρόντα δεδομένα αυτό που συμβαίνει είναι ότι η ΕΕ, παρότι έχει ετεροπροσδιορισθεί στον τομέα αυτό από το διεθνές περιβάλλον, έχει όμως και την δυνατότητα να παράγει ίδια πρότυπα. Σημαντικό είναι λοιπόν ότι υπάρχει μία ανομοιογένεια η οποία οδηγεί σε μίαν αντίστοιχη αυτόνομη πορεία της ενωσιακής «συστηματικής» διαμόρφωσης προτύπων. Αυτό δεν σημαίνει βέβαια αυτονόμηση της ενωσιακής έναντι της διεθνούς «συμβολής» και μπορούμε να εντοπίσουμε στη διαχρονική εξέλιξη αυτής της σχέσης σημεία συναντήσεως. Η έννοια της Πράσινης Χρηματοδότησης εντοπίζονται στην Πράσινη Βίβλο που εκπονήθηκε από την Επιτροπή και στο επίπεδο της εφαρμογής στο αντίστοιχο Σχέδιο Δράσης του Σεπτεμβρίου του 2015.

Η Επιτροπή προέβαλε ότι μία βιώσιμη αγορά τιτλοποίησης από πλευράς της ΕΕ θα μπορούσε να οδηγήσει σε μία σύνδεση των Τραπεζών και των Κεφαλαιαγορών. Η έκδοση των «πράσινων ομολόγων» οδηγεί σε επενδύσεις με κριτήρια περιβαλλοντικά και συνδέεται με δραστηριότητες για την αντιμετώπιση των συνεπειών της κλιματικής αλλαγής. Τα εν λόγω ομόλογα διαμορφώνονται με βάση κριτήρια τα οποία επεξεργάζονται η Παγκόσμια Τράπεζα, η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων και η

⁸ Για την βιωσιμότητα και τις ειδικότερες διαστάσεις της Θ.Κουτσούμπας, Βιώσιμη εταιρική διακυβέρνηση, Εισήγ. σε 31^ο Συνέδριο Εμπορ. Δικαίου: Το περιβάλλον, η κοινωνία και η εταιρική διακυβέρνηση, σ. 307 επ. και ιδίως σ. 315-317, όπου επισημαίνεται ότι η οικονομική διάσταση της βιωσιμότητας αντιστοιχεί με την δυνατότητα της κοινωνίας να είναι σε θέση να εξασφαλίσει οικονομική αυτάρκεια και λελογισμένη ικανοποίηση των αναγκών. Επισημαίνεται επίσης ότι οι ειδικότερες διαστάσεις της βιωσιμότητας είναι η περιβαλλοντική, η κοινωνική και η οικονομική.

⁹ Δ. Κυριαζής, Δίκαιο Βιώσιμης Χρηματοδότησης- εξέλιξη και Νομικό Πλαίσιο, 2022, σ. 82-83.

¹⁰ Δ. Κυριαζής, ό.π., σ. 82 επ. ιδίως 82-83.

Ευρωπαϊκή Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης. Η Επιτροπή, με το Σχέδιο Δράσης που εκπόνησε το 2015, αναφέρθηκε στην ανάγκη διατήρησης της ανταγωνιστικότητας, με παράλληλη λελογισμένη χρήση οικονομικών πόρων. Θεωρεί αναγκαία την συμβολή και ιδιωτών στη χρηματοδότηση, που εισφέρουν παράλληλα και οδηγούν στη σημαντική αύξηση των εισφερόμενων ποσών χρηματοδότησης. Η Επιτροπή εξάλλου με το Σχέδιο Δράσης που εκπόνησε οδηγείται σε ένωση των κεφαλαιαγορών και περαιτέρω διαμορφώνει standards για τα ομόλογα. Μετά από διάφορες ενδιάμεσες παρεμβάσεις ελέγχου και ενίσχυσης των πολιτικών χρηματοδότησης¹¹, οδηγούμαστε στην καθοριστική παρέμβαση της Επιτροπής με την ανακοίνωση της Πράσινης Συμφωνίας από την Επιτροπή, την 11 Δεκεμβρίου 2019. Η Επιτροπή αναφέρθηκε στα βήματα που έχουν γίνει σε πρακτικό επίπεδο και στους κανόνες που θέσπισε σχετικά, που είναι τρεις σχετικοί Κανονισμοί: ο Κανονισμός 2019/2088, ο Κανονισμός 2019/2089 και ο Κανονισμός 2020/852. Το έτος 2020 η Επιτροπή δημοσίευσε σχέδιο Δράσης, με τίτλο : «Ένωση Κεφαλαιαγορών για τα άτομα και τις επιχειρήσεις» και αργότερα δημοσίευσε «το επενδυτικό Σχέδιο της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας», που οδηγεί στη συγκέντρωση πρόσθετων επενδύσεων ύψους 260 δις € κατ'έτος έως το 2030.

4. Οργάνωση της χρηματοδότησης

Από την Επιτροπή έγινε αντιληπτό ότι η πληθώρα των ανωτέρω δράσεων, πρέπει να υποστηριχθούν από αντίστοιχες επενδύσεις και από πολύ υψηλή χρηματοδότηση, ώστε αυτές να καταστούν πραγματικότητα. Η αποτελεσματική στρατηγική έναντι του στόχου απαιτεί συμπερίληψη της ανεύρεσης και οργάνωσης των χρηματοδοτικών πηγών και των απαιτούμενων επενδύσεων¹². Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της Επιτροπής, η επίτευξη της κλιματικής ουδετερότητας της Ευρώπης έως το 2050, απαιτεί την επίτευξη πολλών ειδικότερων ενδιάμεσων στόχων που επιβάλλουν πρόσθετες επενδύσεις ύψους 260 δις € ετησίως και μέχρι το έτος 2030. Είναι σημαντικό ότι διαπιστώνεται ότι απαιτείται έτι περαιτέρω αύξηση αυτού του ποσού, με δεδομένο ότι ο τελικός στόχος της κλιματικής ουδετερότητας έχει ως ενδιάμεσο σταθμό το έτος 2030, κατά το οποίο θα πρέπει να έχει επιτευχθεί ο στόχος της μειώσεως των εκπομπών κατά 55%. Η Πράσινη λοιπόν Συμφωνία κρίθηκε ότι πρέπει να ακολουθείται από ένα αντίστοιχο επενδυτικό σχέδιο.

4.1 Χρηματοδότηση από τον προϋπολογισμό της ΕΕ

Το συνολικό ποσό της χρηματοδότησης από την πηγή αυτή ανέρχεται στο ύψος των 503 δις. Αυτό το ποσό εντάσσεται στις προβλεφθείσες δαπάνες για το Κλίμα στο Πολυετές Δημοσιονομικό Πλαίσιο (Π.Δ.Π.), το οποίο αναφέρεται στη χρονική περίοδο 2021-2027. Υπολογίζεται ότι το ποσό αυτό είναι μεγαλύτερο, καθόσον αντιστοιχεί μόνον στο 25% το συνολικού ποσού που προβλέπει το εν λόγω πλαίσιο και όχι στο 30% που συνιστά και το επαυξημένο, σε σχέση με το ως άνω αρχικά καθορισθέν

¹¹ Για την έννοια της Βιώσιμης Χρηματοδότησης βλ. Δ. Κυριαζή, ό.π., ιδίως σ. 1-25

¹² https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:9f5e7e95-df06-11eb-1aa75ed71a1.0001.02/DOC_1&format=PDF

ποσό, το οποίο μάλιστα περιελήφθη σε σχετική συμφωνία, μετά την διαπίστωσή της μη επάρκειάς του αρχικά καθορισθέντος. Η συγκέντρωση του εν λόγω ποσού προβλέπεται ότι θα γίνει από περισσότερες ειδικότερες πηγές και με διαφοροποιημένη συμβολή της καθεμίας: το Ταμείο Συνοχής, Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Εγγυήσεων στο πλαίσιο της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής, το Πρόγραμμα «Ορίζων Ευρώπη», το Πρόγραμμα «Ευρώπη 2020», το Πρόγραμμα LIFE, το Πρόγραμμα «Connecting Europe».

4.2 Χρηματοδότηση από Εθνικούς Πόρους

Καθορίζεται ότι πρέπει να υπάρξει συμβολή και των Εθνικών Προϋπολογισμών που οφείλουν να λαμβάνουν κατευθυντήριες θέσεις που να τείνουν προς την Πράσινη Ανάπτυξη, με την καθιέρωση συγκεκριμένων ειδικότερων διαδικασιών και προβλέψεων για ομόλογες προς αυτήν, και ιδίως αφορώσων στις δημόσιες επενδύσεις, φορολογία. Περαιτέρω δε, με την εισαγωγή ειδικότερων πολιτικών και μέτρων, όπως ιδίως είναι η αφορώσα στην αποθάρρυνση των ορυκτών καυσίμων, η επιβολή φορολογικών επιβαρύνσεων για τους ρυπαίνοντες, η καθιέρωση εν γένει αντικινήτρων για κάθε είδους ρυπαντικές δράσεις.

Στους κατά τα ανωτέρω προγραμματιζόμενους και κατευθυνόμενους εθνικούς πόρους προστίθενται και τα έσοδα των κρατών μελών από τα μη ανακυκλούμενα πλαστικά, από ΦΠΑ, καθώς και από έσοδα που προέρχονται από τους πλειστηριασμούς που διενεργούνται στο πλαίσιο του Συστήματος Εμπορίας Δικαιωμάτων Εκπομπών (Σ.Ε.Δ.Ε.)¹³. Πραγματοποιείται δηλαδή καθορισμός της «τιμής» για τις ανθρακούχες εκπομπές και στη συνέχεια τα σχετικά δικαιώματα πλειστηριάζονται.

4.3 Χρηματοδότηση από το Ταμείο EU invest

Δεν συνιστά μία ειδική πηγή χρηματοδότησης, αλλά μία πηγή η οποία συνδέεται με τον Ενωσιακό Προϋπολογισμό, αφού το Ταμείο αυτό αντλεί από τον Ενωσιακό Προϋπολογισμό και συστάθηκε ακριβώς για να υποβοηθήσει τον ΠΔΠ για την περίοδο 2021-2027. Ο λόγος της δημιουργίας αυτού του Ταμείου υπήρξε η αντιμετώπιση των αβεβαιοτήτων και των κινδύνων της πράσινης μετάβασης και της δυσχέρειας και της διαγραφόμενης έλλειψης ενδιαφέροντος αναλήψεως αυτών των κινδύνων αποκλειστικά από τις ιδιωτικές επιχειρήσεις που θα ήταν ενδεχόμενο να αναλάβουν την σχετική κάλυψη¹⁴. Κρίθηκε λοιπόν ότι απαιτείται ισχυρή επικούρηση ως προς την ανάληψη ακριβώς αυτών των κινδύνων. Οι ιδιωτικές επενδύσεις που επεβάλλονται για τον σκοπό αυτό να γίνουν, θα έπρεπε αναγκαιώς να υποστηριχθούν είτε με ευθεία δημόσια χρηματοδότηση, είτε με την πρόκληση της ιδιωτικής χρηματοδοτήσεως, είτε με την παροχή δημοσίων εγγυήσεων εδραζομένων και αντλούντων από τον

¹³ Τα έσοδα αυτά προϋπολογίζονται σε 25 δις.

¹⁴ Κανονισμός (ΕΕ) 2020/852 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 18ης Ιουνίου 2020, σχετικά με τη θέσπιση πλαισίου για τη διευκόλυνση των βιώσιμων επενδύσεων και για την τροποποίηση του Κανονισμού (ΕΕ) 2019/2088, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32020R0852&from=EL>

Προϋπολογισμό της Ένωσης εν γένει. Η ακολουθήση και αξιολόγηση πρακτικών χρηματοδότησης της αειφορίας χωρεί και από τις ιδιωτικές επιχειρήσεις και από δημόσιους φορείς που έχουν ως κεντρικό στόχο την αειφορία. Αναγνωρίζεται ότι η αειφορία δεν μπορεί να είναι ένας αόριστος στόχος, γιαυτό επιβάλλεται να γίνουν συγκεκριμένες επενδύσεις που να υπηρετούν αυτό το στόχο, είτε επίσης επενδύσεις που αποβλέπουν στην εκτίμηση των επιπτώσεων στο περιβάλλον. Η υποβοήθηση των ιδιωτικών επιχειρήσεων θεωρήθηκε ότι θα μπορούσε να γίνει και με την ταξινομητική υπόδειξη των επενδύσεων, με βάση κριτήρια προτεραιοποιήσεως, που οδηγεί στην συστηματοποίηση και αποτελεσματικότερη ένταξη της ιδιωτικής δράσης στην υπηρετήση του στόχου της αειφορίας.

Σημαντικός υποβοηθητικός φορέας χρηματοδότησης αναδεικνύεται η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων. Μπορούν να ενταχθούν εδώ και να συμμετάσχουν και εθνικές ή και διεθνείς Τράπεζες ή οποιαδήποτε χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, τα οποία ενστερνίζονται το στόχο της Πράσινης Μετάβασης, υπό τον συντονιστικό και οργανωτικό ρόλο της Επιτροπής.

Θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων και το Ταμείο EUInvest προκύπτει ότι επιλέγονται ως οι σημαντικότεροι χρηματοοικονομικοί παράγοντες στη διαδικασία της Πράσινης Μετάβασης. Ιδίως η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων επικεντρώνει το ενδιαφέρον της στην Πράσινη Μετάβαση και αποτελεί τον φορέα εκείνο που μετά το έτος 2025 θα επωμισθεί κατά 50% το βάρος του αναγκαίου κόστους των επενδύσεων, οι οποίες επιβάλλεται να γίνουν για το κλίμα, ιδίως με την έννοια της στήριξης δραστηριοτήτων φιλικών προς το περιβάλλον και στον κατά το δυνατόν περιορισμό του κόστους των περιβαλλοντικών επενδύσεων και ιδίως των περισσότερο καινοτόμων εξ αυτών και στην αναγκαία ενθάρρυνση έναντι πάντων των ενδιαφερομένων για την ανάληψή των σχετικών επιχειρηματικών κινδύνων.

4.4 Χρηματοδότηση από ιδιωτικούς πόρους

Κρατούσα είναι η αντίληψη που διαμορφώνει και την στάση της Επιτροπής είναι ότι η πράσινη χρηματοδότηση πρέπει να προέλθει από συνεργασία του Δημόσιου με τον Ιδιωτικό Τομέα. Όπως προαναφέρεται, το σχέδιο για τη διαμόρφωση του οποίου η Επιτροπή συμβάλλει αποφασιστικά είναι ιδιαίτερα σημαντικό. Συνακόλουθα η Επιτροπή προέρχεται σε Ανακοινώσεις και διαφόρων ειδών παρεμβάσεις¹⁵, συχνά και περιοδικά, με σκοπό να δώσει έμφαση, να χαράξει γραμμές στη βάση και των τροποποιήσεων στις οποίες οδηγεί η ρευστή και συνεχώς μεταβαλλόμενη

¹⁵ Σημειώνονται ορισμένες χαρακτηριστικές τέτοιες παρεμβάσεις και ενέργειες της Επιτροπής: 1. Το Νοέμβριο του 2016 Ανακοίνωση Στρασβούργο 22-11-2016- COM(2016), 739 final, με τίτλο : “Επόμενα βήματα για ένα βιώσιμο ευρωπαϊκό μέλλον- Ευρωπαϊκή δράση για την αειφορία- SWD(2016), 390 final 2. Τον Ιούνιο του 2017 Ανακοίνωση της Επιτροπής με την ενδιάμεση ανασκόπηση του Σχεδίου Δράσης για την Ένωση των Κεφαλαιαγορών – COM/2017/2921 final.3. Δημοσίευση(Ανακοίνωση) από την Επιτροπή της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας, την 11 Δεκεμβρίου 2019- COM/2019/640 final. 4. Ανακοίνωση της Επιτροπής για «Ένωση Κεφαλαιαγορών για τα άτομα και τις επιχειρήσεις-νέο σχέδιο δράσης, την 24 Σεπτεμβρίου 2020. 5. Δημοσίευση από την Επιτροπή της νέας στρατηγικής και επίσης της πρότασης Κανονισμού, την 6 Ιουλίου 2021, σχετικά με τα ευρωπαϊκά πράσινα ομόλογα- SEC(2021)390 final.

πραγματικότητα. Ειδικότερα, η στάση της Επιτροπής για το ζήτημα αυτό εκφράστηκε με πολλούς και διαφορετικούς τρόπους. Το πρόβλημα που εντοπίστηκε ήταν ακριβώς η ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας στις έξεις και τις πρακτικές της εταιρικής διακυβέρνησης που εξ ορισμού τείνει σε βραχυπρόθεσμες επιδιώξεις, οι οποίες εξ ορισμού αντιτίθενται στην μακροπρόθεσμη ανάπτυξη και βιωσιμότητα.

4.5 Τα πράσινα ομόλογα ως ιδιότυπη ευφυής μορφή χρηματοδότησης

Τα πράσινα ομόλογα αποτελούν μίαν «εναλλακτική», στην οποία οι ιδιωτικές επιχειρήσεις μπορούν να μετάσχουν, εφόσον τους υποδεικνύονται οι κατάλληλες, από πλευράς ιδίως ελκυστικότητας, επενδυτικές ευκαιρίες¹⁶. Ασφαλώς όμως μπορεί να μετάσχει σε αυτό και ο κρατικός τομέας¹⁷. Σημαντική προοπτική εντοπίζεται στην συμμετοχή των μικροεπενδυτών. Για τον σκοπό της, υπό την μία ή την άλλη εκδοχή συμμετοχής των ιδιωτικών κεφαλαίων, κρίθηκε ότι απαιτείται η επεξεργασία και διαμόρφωση νέου προτύπου (standard) των λεγόμενων πράσινων ομολόγων¹⁸ που διευκολύνουν και κινητροδοτούν πράσινες επενδύσεις. Οι εκδίδοντες πράσινα ομόλογα υποχρεούνται εγγυητικά να συμμορφώνονται με τέσσερις βασικές απαιτήσεις¹⁹. Τα κεφάλαια που συγκεντρώνονται να διατίθενται αποκλειστικά σε έργα που ανταποκρίνονται στην ευρωπαϊκή ταξινόμηση. Να υπάρχει πλήρης διαφάνεια στη διάθεση των συγκεντρούμενων εσόδων. Να υπάρχει τακτική ευρωπαϊκή επιθεώρηση για συμμόρφωση με τις σχετικές ευρωπαϊκές ρυθμίσεις. Να υπάρχει η προβλεπόμενη, στο πλαίσιο της δράσης σχετικής Αρχής²⁰, πιστοποίηση των Επιθεωρητών.

Αξιοσημείωτη σημασία προσλαμβάνει η έκδοση του πρώτου σχεδίου για τη βιωσιμότητα που εκδόθηκε από την Ευρωπαϊκή Συμβουλευτική Ομάδα, για Θέματα Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης (European Financial Reporting Advisory Group(EFRAG))²¹. Περαιτέρω ιδιαίτερη σημασία για την υλοποίηση της πράσινης χρηματοδότησης έχουν οι Οδηγίες CSRD (Corporate Sustainability Reporting Directive) και NFRD (non – Financial Reporting Directive). Η πρώτη τροποποιεί τη δεύτερη ως άνω Οδηγία με τα στοιχεία 2014/95 ΕΕ, που αναφέρεται στην υποχρέωση δημοσιοποίησης μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών.

¹⁶ Σχετικό και με Δημοσίευση από την Επιτροπή της νέας στρατηγικής και επίσης της πρότασης Κανονισμού, την 6 Ιουλίου 2021, σχετικά με τα ευρωπαϊκά πράσινα ομόλογα- SEC(2021)390 final, άρθρο 8 του Κανονισμού περί ταξινόμησης, σύμφωνα με τον οποίο καθιερώνεται υποχρέωση στις χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις να παρέχουν πληροφορίες για τις περιβαλλοντικές επιδόσεις των οικονομικών και περιουσιακών τους στοιχείων.

¹⁷ Για την προέλευση των κρατικών πράσινων ομολόγων από κρατικές οντότητες βλ. ειδικότερα J.Giraldez- S. Fontana, Sustainability- linked bonds : the next frontier in sovereign finance, Capital Law Journal, 2022, τ.17, τευχ. 1, σ. 8-19.

¹⁸ Για τα πράσινα ομόλογα αντί πολλών: G. Contellini- I.Cl.Ida Claudia Panetta, Green Bond, A Systematic Literature Review for Future Research Agendas, Journal of Risk and Financial Management (2021), τ. 14, σ.589.

¹⁹ Σχετικά και Δ. Κυριαζή , ό.π., σ 97.

²⁰ Της ονομαζόμενης Ευρωπαϊκής Αρχής Κινητών Αξιών (ΕΑΚΑ).

²¹ Η περιγραφή της διαδρομής της EFRAG περιέχεται στο σχετικό ιστότοπο <https://www.efrag.Org/About/Facts>.

5. Συμπεράσματα-προτάσεις

- i. Η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία συνιστά ένα θεμελιώδες υπόδειγμα δράσης για την αντιμετώπιση της Κλιματικής Κρίσης που θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί και εκτός της περιοχής της Ευρώπης. Η εν λόγω Συμφωνία θέτει αυστηρούς, από την άποψη της χρονικής υλοποίησης στόχους έως το έτος 2050, με ενδιάμεσους πάντως χρονικούς σταθμούς που λειτουργούν ως βαθμίδες κλιμακωτής και σταδιακής υλοποίησης και ως βαθμίδες ελέγχου του βαθμού και του βάθους υλοποίησης.
- ii. Βασικό χαρακτηριστικό στοιχείο που θα μπορούσε να επισημανθεί είναι η ύπαρξη ενός κεντρικού σχεδιασμού από την πλευρά της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της αποκεντρωτικής λογικής και μετάθεσης στις επιμέρους κρατικές οντότητες, στο πλαίσιο της άσκησης των αρμοδιοτήτων τους να λαμβάνουν εντός του ως άνω πλαισίου όλα τα αναγκαία εξειδικευτικά μέτρα υλοποίησης στο εθνικό επίπεδο.
- iii. Τα απαιτούμενα εξειδικευτικά έργα, από τη φύση τους, χαρακτηρίζονται επενδύσεις περιβαλλοντικού χαρακτήρα, λόγω της σημασίας, του χαρακτήρα και του χρονικού βάθους αποδόσεως τους, αλλά και της ανάγκης καθιέρωσης των αναγκαίων χρηματοδοτικών εργαλείων που είναι πρόσφορα για την υλοποίησή τους. Ως βασικό εργαλείο χρηματοδότησης επιλέγονται τα πράσινα ομόλογα, με απεύθυνση ιδίως προς τον ιδιωτικό τομέα, τα οποία συνιστούν ένα εξ αρχής σχεδιασμένο νέο πρότυπο, το οποίο αποτελεί ευρηματική λύση για την χρηματοδότηση και την αποτελεσματική διεύθυνση στο χρηματοπιστωτικό σύστημα.
- iv. Οι βασικές πηγές και φορείς χρηματοδότησης των εν λόγω έργων είναι Ενωσιακής προέλευσης, υπάρχει όμως και η συμβολή, κατά περίπτωση, και εθνικών πηγών και φορέων χρηματοδότησης και υλοποίησης που λειτουργούν συμπληρωματικά.
- v. Εκτός από κρατικά και εν γένει δημόσια υποκείμενα, εκτιμάται ιδίως από την Επιτροπή ότι και ιδιωτικά κεφάλαια πρέπει να εισφερθούν είτε από ιδιωτικές επιχειρήσεις, με την κατάλληλη κινητροδότηση τους, είτε από μεμονωμένους ιδιώτες.
- vi. Σε έναν κόσμο ιδιαίτερος σύνθετο και πολυπολικό η χάραξη ενοποιητικών στρατηγικών, με τα αντίστοιχα εξειδικευτικά μέτρα υλοποίησης, φαίνεται ιδιαίτερα δυσχερές. Υπό τα δεδομένα αυτά, η διαμόρφωση ενός ευρωπαϊκού υποδείγματος μπορεί να λειτουργήσει ευεργετικά για τη συνειδητοποίηση της επιτακτικότητας του προβλήματος και την κατανόηση επίσης του ότι κάθε υποκείμενο στο διεθνές πεδίο οφείλει να αναλάβει τις ευθύνες του, στο μέτρο και στο βαθμό που του αναλογεί και όχι να μεταθέτει ρητά ή υπονοούμενα το πρόβλημα για επίλυση στους άλλους. Και τούτο μάλιστα με την απτή μορφή του εν λόγω προτεινόμενου υποδείγματος.
- vii. Στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού θεσμικού οικοδομήματος ολοένα και περισσότερο συνειδητοποιείται η ανάγκη κοινών οικονομικών πρακτικών των κρατών που το απαρτίζουν, για την αντιμετώπιση της κλιματικής κρίσης, που προσλαμβάνουν διάφορες μορφές, στη βάση πάντως εξ ορισμού κοινών συμφερόντων. Αυτό περαιτέρω θα μπορούσε να αγάγει στην ακολούθηση της ευρωπαϊκής πρακτικής και του ευρωπαϊκού υποδείγματος και συνακόλουθα των προτύπων που ενσωματώνει η Πράσινη Συμφωνία, με προεξάρχον αυτό των πράσινων ομολόγων. Και τούτο μάλιστα όχι μόνο από την ΕΕ και τα κράτη-μέλη που την απαρτίζουν

αλλά και από άλλα θεσμικά μορφώματα στο διεθνές πεδίο, αντίστοιχου προσανατολισμού και ενδιαφερόντων, αλλά και από μεμονωμένες έκτος της ΕΕ κρατικές και υπερκρατικές οντότητες.